Kultūras mantojums jaunā veidolā - 5 interesanti projekti

Kur palikusi muiža, kuru vairs neredz ainavā? Ko bērni atklāj savas skolas gaiteņos? Un vai dators spēj izlasīt senā baznīcas grāmatā rakstītu uzvārdu? Pieci Interreg projekti aicina mantojumu iepazīt viedierīcē, izstādē, skolā un arhīvā — un pēc tam doties to piedzīvot pašam.

1. Muiža ekrānā un spoks pils parkā: zudusī vēsture atdzīvojas

Reclaimed History · ***Interreg Latvijas–Lietuvas programma*** · *Latvijas partneri: Zemgales plānošanas reģions; Aizkraukles, Bauskas, Jēkabpils un Jelgavas novada pašvaldības*

Ja esi Zemgales pusē, piestāj vietā, kur reiz atradās Iecavas muiža. Ēkas vairs nav, taču lietotnē “Bauska AR” vari ieraudzīt tās 3D atveidu ekrānā. Lietotnē iespējams apskatīt arī zudušo Bauskas sinagogu un Bārbeles sēravota peldiestādi. Pie katras vietas izvietots stends ar QR kodu, kas aizvedīs pie īstā satura.

Šie digitālie risinājumi tapuši, lai ceļotājam būtu iespēja iepazīt arī tās kultūras mantojuma vietas, kuras laika gaitā ir mainījušās vai izzudušas no ainavas. Gārsenes pils parkā vari doties Zilās dāmas meklējumos, Lielplatones muižā vērot, kā digitāla projekcija atdzīvina klavieres, bet Kokneses parkā un pie pilsdrupām QR kodi atver vēsturiskus attēlus, animācijas un 3D objektus.

Ko apskatīt vispirms? **Kokneses pilsdrupas vari izpētīt 360° tūrē**, bet **Gārsenes audiogids** ved aptuveni 4,5 kilometru pastaigā ar 20 pieturām. Ja nonāc Bauskā, Tūrisma informācijas centra digitālajā stendā izmēģini vēstures spēles “Puzle” un “Sver un mēri”.

Latvijas un Lietuvas partneri apvienoja savas vietas kopīgā maršrutā, lai zudušās vēstures meklējumi varētu turpināties arī otrpus robežai. **Apskati tūrisma karti latviešu valodā**, izvēlies pieturu un, kad esi tai pusē, izmēģini, ko tajā var atklāt.

Projekts “Reclaimed History” ir iekļauts Interreg Europe labās prakses piemēru platformā, kur tas izcelts kā veiksmīgs veidsā, kā ar digitāliem risinājumiem padarīt pieejamu zudušo kultūras mantojumu.”

2. No māla līdz mūzikai: piecas digitālas izstādes atklāj amatniecības prasmes

***D-tour** · **Interreg Latvijas–Lietuvas programma** · Latvijas partneri: Latgales plānošanas reģions, Daugavpils valstspilsētas pašvaldības iestāde “Vienības nams” un Krāslavas novada pašvaldība*

Kā ne tikai apskatīt amatnieka darbu, bet arī iepazīt prasmes, kas aiz tā stāv? Daugavpilī, Krāslavā un trīs vietās Lietuvā tapušas digitālas izstādes, kurās var skatīties, klausīties un darboties. Latvijas un Lietuvas partneri tās savienojuši maršrutā “Digitālās amatniecības prasmes”, lai vienā ceļojumā varētu atklāt abu valstu amatnieku darbu.

Daugavpils Tradīciju mājā interaktīvā instalācijā pats vari izvēlēties, kuram latgaļu sētas

stāstam sekot: par darbiem, gadskārtām vai amatiem. **Krāslavas novada muzejā** ekspozīcijā “KOKA KODS” var izpētīt pilsētas koka arhitektūru, aplūkot darbarīkus un izveidot sava namiņa modeli.

Maršruts turpinās Lietuvā. **Anīkšču mākslas inkubatorā** hologrāfija rāda keramikas darbus kustībā. Stultišķu dzirnavās var iepazīt linu apstrādi un aušanu, bet Upītes Tradicionālo amatu centrā — apskatīt un ieskandināt tautas mūzikas instrumentus. **Apskati visas piecas pieturas**, lai izvēlētos savu ceļu.

Ja gribi ieskatīties amatnieku darbā pirms brauciena, noskaties **desmit filmas “Tradicionālās prasmes Latgalē”**. Tajās redzēsi, kā ar augiem krāso dziju, grebj koku un izgatavo mūzikas instrumentus. Interaktīvās izstādes gaidīs klātienē.

> **3. Ko slēpj Suitu apburtais mežs, un kā skan malēniešu valoda?**

***Surrounded by Heritage** · **Interreg Igaunijas–Latvijas programma** · Latvijas partneri: Kuldīgas novada pašvaldība, biedrība “Suitu kultūras mantojums”, Alūksnes novada pašvaldība*

Skolas gaitenī — suitu rakstu puzle. Aiz nākamajām durvīm — izlaušanās istaba “Suitu apburtais mežs”. Tā **Alsungas Mākslu pamatskolas** bērni iepazīst savas puses tradīcijas: risinot uzdevumus, pētot tērpus un klausoties stāstus. Alsunga atrodas Kurzemē, aptuveni 30 kilometru no Kuldīgas.

Citā Latvijas pusē, Māriņkalnā Alūksnes novada Ziemera pagastā, **Ziemeru pamatskolas** bērni min vietējās izloksnes vārdu nozīmi. Vai tu zinātu, kas malēniešu runā ir klikuči (žagas) vai šircis (priekšauts)? Skolotāju veidotie uzdevumi un aktivitāšu stendi ļauj bērniem sadzirdēt valodu, kas dzīvojusi viņu pašu apkārtnē.

Latvijas un Igaunijas partneri vēlas, lai bērni šo mantojumu sastaptu ikdienā un vēlāk spētu to nodot tālāk. Igaunijas partneru veidotajā **digitālo materiālu krātuvē** jau pieejamas spēles, video, audioieraksti un darba lapas par veru un setu kultūru. Alsungā un Māriņkalnā līdzīga doma iegūst vietējo balsi — bērni atklāj savas puses stāstus turpat skolā.

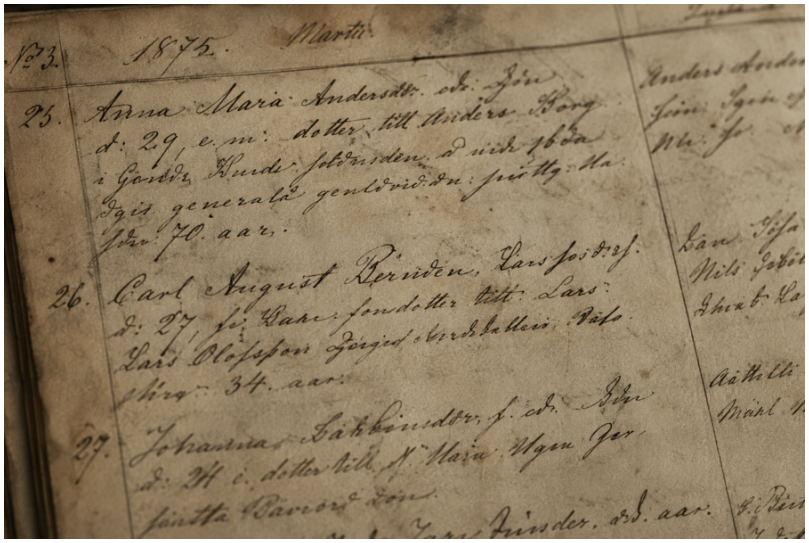
4. Vai mākslīgais intelekts spēj izlasīt vecvecvecvecāku laika rokrakstu?

***ArchXAI** · **Interreg Centrālā Baltijas jūras reģiona programma** · Dalības valstis: Latvija, Igaunija un Somija · Latvijas partneris: Latvijas Nacionālais arhīvs*

Tu atrodi senā baznīcas grāmatā uzvārdu, kas varētu būt tavējais. Blakus ir vēl viens ieraksts, bet rokrakstu nevar salasīt. Ko nu? Latvijas Nacionālais arhīvs kopā ar Igaunijas un Somijas partneriem māca mākslīgajam intelektam atpazīt šādus tekstus, lai dokumentos paslēptos cilvēku un vietu stāstus būtu vieglāk atrast.

Latvijas Nacionālajā arhīvā digitalizācijas darbā apstrādāti 130 000 lappušu. Speciālisti arī pārrakstījuši tūkstošiem attēlu ar tekstu latviešu un krievu valodā, dodot tehnoloģijai piemērus, no kuriem mācīties. Sarunu festivālā “LAMPA” Cēsīs apmeklētāji jau varēja redzēt, kā tā mēģina izlasīt baznīcu grāmatu ierakstus.

Arī tu vari aplūkot igauņu valodas **rokraksta atpazīšanas demonstrāciju**, uz kuru ved saite projekta lapā. Tā ir eksperimentāla, un rezultāts vēl var būt neprecīzs; plašāks publisks rīks arhīvu materiālu meklēšanai un rīks latviešu valodā vēl top.

Projekta partneri apvieno dokumentu piemērus un pieredzi no trim valstīm, lai tehnoloģija spētu strādāt ar dažādām valodām un rokrakstiem. Varbūt reiz tieši tā palīdzēs atrast ierakstu, ar kuru sākas tavs dzimtas stāsts.

5. Jaunieši rāda ceļu uz vietām, kuras vērts atklāt pašam

***INACS** · **Interreg Centrālā Baltijas jūras reģiona programma** · Dalības valstis: Latvija, Igaunija un Somija · Latvijas partneri: Gaujas Nacionālā parka tūrisma biedrība un Siguldas novada pašvaldība*

Vieta, kurai tu ikdienā paiet garām, kādam citam varētu kļūt par īstu ceļojuma atklājumu. Tieši šādu skatījumu uz Centrālbaltijas reģiona dabas un kultūras vietām projekts vēlas rosināt jauniešos.

Projekta ietvaros Latvijas, Igaunijas un Somijas partneri veido digitālo platformu FinBaltic 360. Tajā plānots apkopot Centrālbaltijas reģiona vietu stāstus, attēlus, video un maršrutus, kas palīdzēs izvēlēties, kur doties klātienē. Platforma vēl top, tāpēc izmēģināt to pagaidām nevar.

Lai saprastu, kas pašiem šķiet interesants un tā vērts, Latvijas, Iagunijas un Somijas jaunieši devās iepazīt savas apkārtnes dabas un kultūras vietas tā, it kā redzētu tās pirmoreiz. Viņi fotografēja, filmēja un vērtēja, kurus stāstus gribētu parādīt saviem vienaudžiem.

Latvijā jaunieši **iepazina Siguldas apkārtni un Gaujas krastu Līgatnē**. Citā pārgājienā **Cēsīs** skolēni atklāja pilsētas vēsturi un mācījās fotografēt dabu ar telefonu. Viņu skatījums palīdz partneriem saprast, kā par šīm vietām saistoši stāstīt citiem jauniešiem.

Toties jau tagad vari **izlasīt par jauniešu kopīgo braucienu** un padomāt: kuru pazīstamu vietu tu parādītu cilvēkam, kas te ieradies pirmoreiz?

Izvēlies vietu vai stāstu, kas tevi ieinteresēja, un dodies to izzināt pats! Vēl vairāk Interreg projektu pieredzes un ideju atradīsi, sekojot **Interreg Latvija** **Facebook** un **LinkedIn**.

Rakstā izmantoti projektu publicitātes foto.

Informāciju sagatavoja:

Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijas Attīstības instrumentu departamenta Teritoriālās sadarbības nodaļas vecākā eksperte

Edīte Grigaite